ИЗВЕСТИЯ НА МУЗЕИТЕ ОТ ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
REPORTS OF THE MUSEUMS IN SOUTH BULGARIA

1975, том I, с. 151—162 Постъпила на 20. IV. 1975
1975, vol. I, p. 151—162 *Enlisted on 20. IV. 1975*

ЧЕХЛАРСТВОТО В С. ТИХОМИР, КРУМОВГРАДСКО

МАРИЯ НИКОЛЧОВСКА

SLIPPER-MAKING IN THE VILLAGE OF TIHOMIR, KRUMOVGRAD DISTRICT

MARIA NICOLCHOVSKA

ABSTRACT. Slipper-making and leather-dressing (the latter closely connected with the first) in the village of Tihomir during the XIXth and the first half of the XXth c. give an idea of the variety in Bulgarian occupations. The peculiarities of social, economic and political development of Rhodopa district leave their mark on this branch of the material culture of the population. They delay the development of this craft in the limits of small goods production till its decline which coincides with the victory of the socialist revolution in Bilgaria.

Чехларството, наричано още папукчийство или емениджийство, и свързаното с него кожухарство или табачество се явяват основен поминък на населението от с. Тихомир, Крумовградско, за периода XIX и първата половина на XX в.[1]

Кожарството е развито в нашите земи още до идването на славяните. За това свидетелствува каменна плоча с надпис, издигната от колегията на кожарите край с. Никюп от периода на римското владичество по нашите земи.[2]

Славяните и прабългарите се заселват на Балканския полуостров с утвърдена практика в областта на кожарството и обущарството.[3]

За периода XI—XIV в. сред по-важните занаяти, развиващи се в българските земи, се сочат кожарството и обущарството.[4]

Кожарството е силно развито у нас през периода на османското робство. В по-главните български градове имало цели махали с кожарски работилници.[5] Обущарството е между основния поминък на населението от българските градове София[6], Габрово, Търново, Пазарджик[7], Казанлък, Самоков, Стара Загора, Тетевен[8], Шумен и останалите добруджански градове[9] за времето XVIII—XIX в.

След падането на България под османско иго и особено след издаването на султанския ферман на Мустафа от I от 1614 г. за водене на регистри на занаятчиите по браншове и фермана на султан Мустафа III от

RodopskiStarini.com

1773 г. за организацията на еснафските сдружения в империята българските занаяти изпитват силно турско влияние и приемат турска терминология — табак, папукчия, емениджи, фурнаджи, кюркчи, устабаши, чауш, калфа, чирак.[10]

Въпреки това преобладаваща част в числото на занаятчиите се пада на българите. Това е характерно и за такива занаяти като кожарския и папукчийския, задоволяващи изключително нуждите на турското и мохамеданското население в българските земи.

В Търново и Габрово през XVIII—XIX в. табачеството и обущарството цъфтят като чисто български занаяти.[11] В София през XVII, XVIII и XIX в. папукчийският еснаф е смес от българи и турци, а табаческият е представен само от турци.[12] В Добруджа организациите имат смесен характер с наличие на верска търпимост между членовете им.[13]

Наред с тихомирските табакчии и емениджии в Източните Родопи работят и други занаятчии от същия бранш. В Кърджали от началото на XX в. има 9 табаци и чехлари — турци и българомохамедани.[14] В Крумовград, с. Каменка и Полковник Желязово работят 6 емениджии, преселници от с. Тихомир. За българската народност на папукчиите от Ивайловград[15] свидетелствува надпис върху икона, дарение на църквата «Св. Илия», строена през втората половина на XIX в.

С. Тихомир (Терзиьорен, Терзьорен) е разположено близо до прохода Маказа, свързващ в миналото Родопите и Тракийската низина с Беломорска Тракия. Заселено е отдавна[16] от българи, приели сравнително късно мохамеданската вяра — в средата на XVIII в., запазили в бита и културата си старинни славянски елементи, приобщаващи ги към среднородопските българи-мохамедани и към някои особености от културата на българите от Западна Тракия, Македония и Южна Албания.[17]

Съставено е от четири махали: Горна, Средна, Каршишна или Спратина и Нова махала, образувана късно — след голяма чумна епидемия.

Броят на населението по години е: 1934 г. — 1291, 1946—1141, 1956 г. — 1206, 1965 г. — 1401. Основният поминък е чехларството и кожухарството наред с дребно земеделие, животновъдство и зидарство.[18]

Религиозният фанатизъм и засилените контакти между тихомирските занаятчии и турското население от Източните Родопи не оказват съществено влияние върху народностното самосъзнание на първите. Те не се чувствуват турци и се наричат «помаци» или «ахрене».[19]

Нямаме данни кога за пръв път започва развитието на кожарството и чехларството тук. Дъбенето на кожи отдавна е известно на населението и се извършва с листа от смрадлика (тетря), дъбови кори и жълъди, а обущата се шият без калъп за задоволяване на домашни нужди.[20]

Изобилието на кожи, доброто търсене на пазара на папукчийски изделия от турското и българското население, близостта до центровете, снабдители на дъбилни вещества (Гюмюрджина, Ксанти, Дедеагач), географското разположение на селото на важен кръстопът и в близост до хубава бистротечаща вода, край р. Крумовица, са благоприятни условия за появяване и разрастване на занаята и за материално замогване на занаятчиите в сравнение с останалото мизерно съществуващо българско християнско, мохамеданско и турско население.

Според фермана на султан Мустафа III от 1773 г., издаден до всички градове и централни пунктове на каазите в Османската империя, се ор-

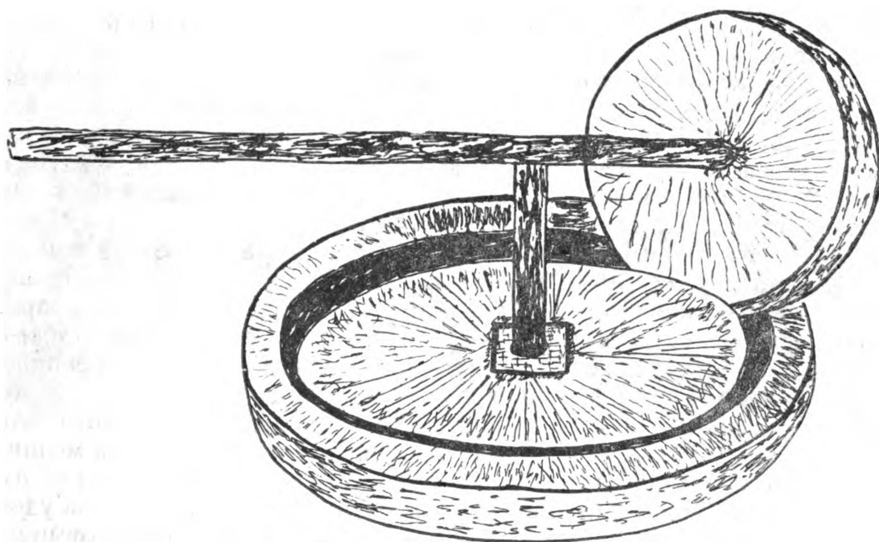
RodopskiStarini.com

ганизират в еснафи всички занаятчии по браншове на основата на «старите традиционни права и наредби на еснафството и начина на неговата организация».[21] Следователно краят на XVIII в. е времето на обединение и на тихомирските табакчии и емениджии под върховенството на бранговия еснаф. Сега се появяват първите майстори-тестирлии.[22] Даването на тестир узаконява правото на майстора да упражнява самостоятелно занаята и означава зачисляването му в главния тефтер на еснафа с право да отвори собствен дюкян, регламентирано според фермана на султан Мустафа III от 1773 г.

Отдалечеността на Тихомир от центровете на еснафските организации и слабата конкуренция между отделните занаятчии поради добрия пласмент на стоката на обширните пазари в Беломорието и Източните Родопи създават условия за работа на майстори без тестир и без благоволението на еснафския съвет. Законодателната еснафска система позволява съществуването на майстори без тестир, без право да отварят собствени дюкяни и да използват труда на калфи и чираци.

В началото на XIX в. в Тихомир като обособени табакчии се оформят представителите на рода Табакови, чийто баща Юсеин Хаджихасанов, наричан Кьорхаджи, пръв става тестирлия-майстор и получава общественото признание на цялото село. Наследниците му Хасан Юсеинов Табаков, Хаджиюсеин Хаджихасанов Табаков и Хашим Табаков продължават занаята до неговия залез — 40-те години на XX в. Те притежават собствена табахана в Каршишната махала — Хаджихасантабаковото табахане.[23] Наред с тях в Тихомир работят и други табакчии от родовете Тюлиеви, Мизюрски и Хаджиалимови. В селото работят още три табахани (Хаджиалимовото, Мизюрското и Араповото табахане).

Табаческият занаят се развива като помощна дейност, създаваща суровини за основния селски занят — чехларството. Затова липсва рязка

Обр 1. Табашка мелница за дъбилни вещества
Fig. 1. Le moulin de tannerie pour des substances de tannage

RodopskiStarini.com

диференциация между двата занаята, съществуващи в други краища на страната независимо един от друг. Повечето от занаятчиите са едновременно кожари и чехлари. До първото десетилетие на XX в. в Тихомир работят до 250 ениниджийски тезгяха и 6 специализирани табахани,[24] които често се предоставят за общо ползване наред със съществуващия табачески инвентар по домовете. С присъединяване на Родопската област към българските земи от 1912 г. тихомирските занаятии се ръководят от закона за развитието на занаятите в България, създаван и отменян на няколко пъти (1893, 1903 и 1910 г.) и допълнен и изменен окончателно през 1925 г., с чието прилагане в Родопите се заема Пловдивската търговско-индустриална камара.

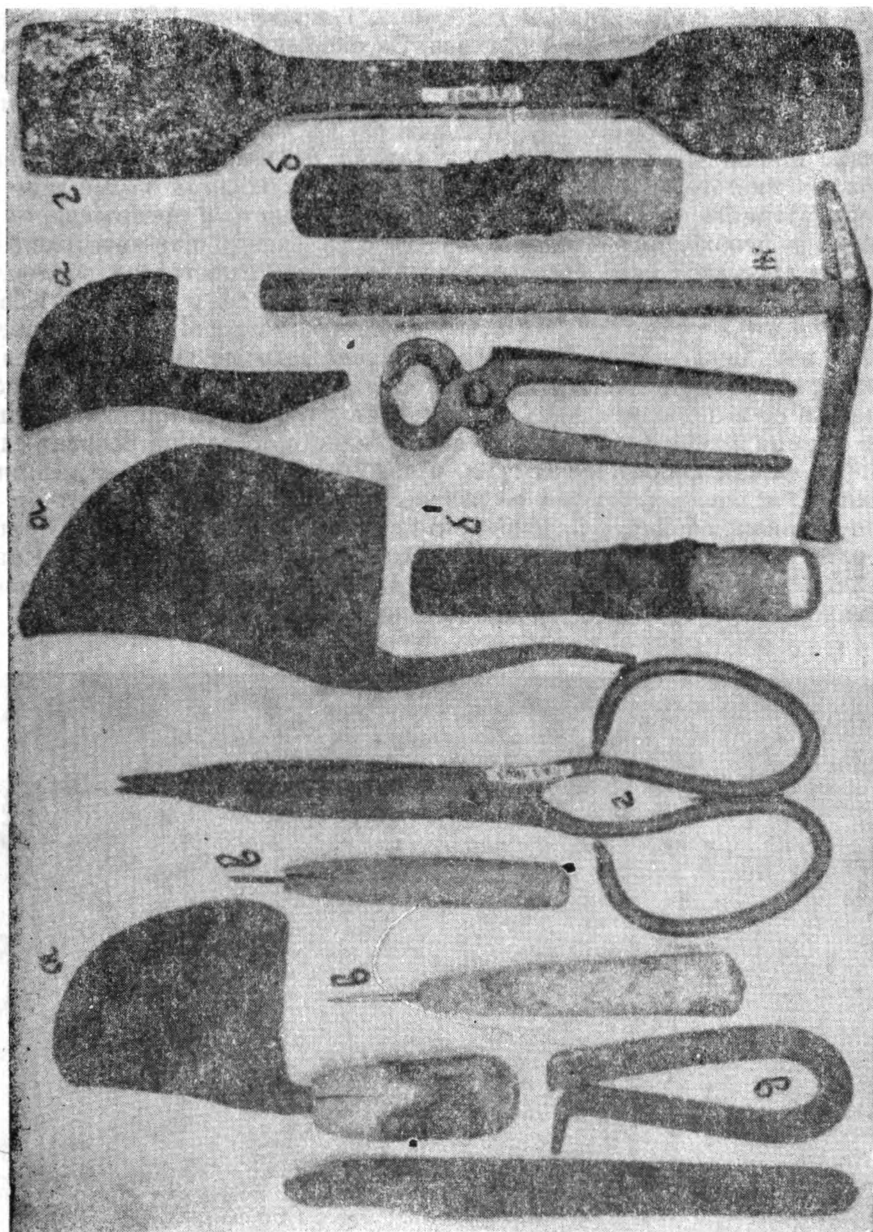
След изживяното кризисно състояние в резултат на войните и стесняване на пазарите от юг от 20-те години на XX в. се забелязва стабилизиране и разрастване на занаята поради продължаващото търсене на папукчийски изделия. В резултат на това почти цялото работоспособно мъжко население се ориентира към него,[25] използвайки масово калфенски и чирашки труд. Ученикът чирак или калфа работи в услуга на майстора според установения от закона регламент. Често паради липса на материална възможност за отваряне на самостоятелна работилница чиракуването и калфенството продължават 5—10 години или завинаги до залеза на занаята.

Проникването на пазара на фабрични обувки и изменящите се в зависимост от това вкусове на клиентите, предимно българи, довеждат до стесняване пласмента на папукчийски изделия в рамките на райони с турско и българомохамеданско население. Липсата на кожи и кризата в икономиката на страната по време и след Втората световна война довеждат до постепенно замиране на занаята въпреки продължаващото по традиция търсене на папукчийска стока от турското и българомохамеданското население.

От времето на своето начално появяване и развитие, през разцвета до последните години на своя упадък занаятчийството в Тихомир е тясно и неразривно свързано с пазара — явление, сочещо бавното проникване на капиталистическите отношения в изостаналия и откъснат от страната Родопски край. Проникването на търговски елемент в занаятчийството свидетелствува за по-висок стадий в развитието на занаятчийската индустрия.[26] Тук занаятчията осъществява най-простата връзка на занаята с пазара чрез своето непосредствено участие при пласмента на стоката. Ниската степен на развитие на техниката, слабата производителност и изолираността накрая от големите индустриални и търговски центрове са причина за запазване до късно на примитивни форми на дребно стокопроизводство, изразяващи се в липса на разделение на труда между табакчии и ениниджии, между занаятчии и търговци и ясна класова деференциация между майстори, калфи и чираци.

Кожарските табахани се строят във всички махали на селото, близо до реката. Те представляват дълъг навес, оборудван с табашка мелница, казани за вода, кутели за чукане на дъбилните вещества, корита от цяло дърво (с дължина 2 м) с допълнително поставени странични дъски за удобно въртене на кожите. По-късно тенекетата (коритата) се правят от цимент по домовете с размери: 1,50 м дължина, 0,80 м дълбочина и 1,20 м ширина. В табаханите има и по 10 изкопани в земята ями (дахари), иззидани с

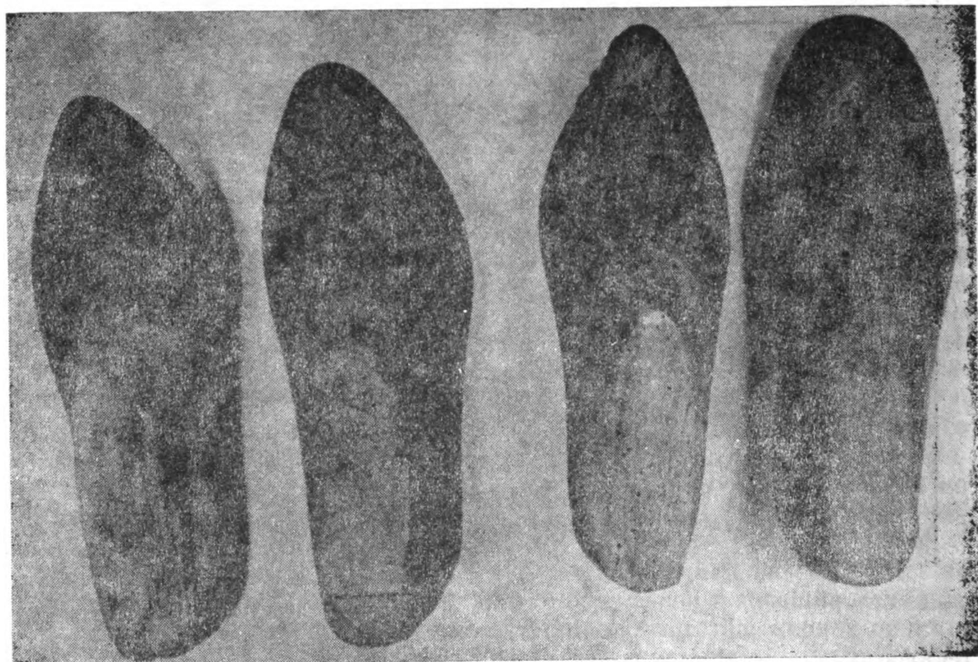
RodopskiStarini.com

Обр. 2. Чехларски инструменти: *а* — бичкия; *б* — дикел; *в* — шила; *г* — чекеджек; *д* — чакмак; *е* — ножица; *ж* — чук
Fig. 2. Instruments de pantouflerie: *а* — scie; *б* — racloir; *в* — perçoirs; *г* — tchékedjek; *д* — tchakmak; *е* — ciseaux; *ж* — marteau

RodopskiStarini.com

камъчи и глина, с размери: 2 м дълбочина, 1 м ширина, 1,50 м дължина. В тях се извършва дъбенето на гьона. За олешването на кожите се употребяват дървени магарета, върху които се простират кожите и се стържат с табашки нож или сантрач, железен, леко извит, с дължина 30 см, или със счупена изхабена коса. За оглаждането на кожите след дъбенето се използва широка дъска (пайтатъс) и гладка орехова пръчка (трускен). Централно място заема табаческата мелница, необходима за смилане на паламуд. Нейното появяване е свързано с доставянето и превръщането на паламуда в необходимо дъбилно вещество, с което най-качествено се извършва дъбенето. Тя е съставена от два камъка, поставени перпендикулярно един на друг. Долният е с улей околовръст, с размери: 1,25 м в диаметър и 0,20 м дебелина, с отвор в центъра за поставяне на дървена ос. По улея, движен от човек или животинска тяга, се търкаля по-голям камък, прикрепен на хоризонтална ос, единият край на която чрез длаб е втикната в оста на долния камък, а с другия чрез бутане привежда в движение горния камък (обр. 1). При емениджийството се употребяват едри кожи — говежди и телешки за гьон, и дребни — овчи и кози за мешин и сахтиен. Снабдяването с кожи се извършва лично от всеки занаятчия на пазари и панаири наред с пласирането на стоката. Много кожи са се събирали след байрамите и панаирите в с. Голяма чинка, Крумовград, Ивайловград, Кърджали и Момчилград. От пазарите в Узунджово и Долно черковище се купували биволи за храна на семейството и за гьон.

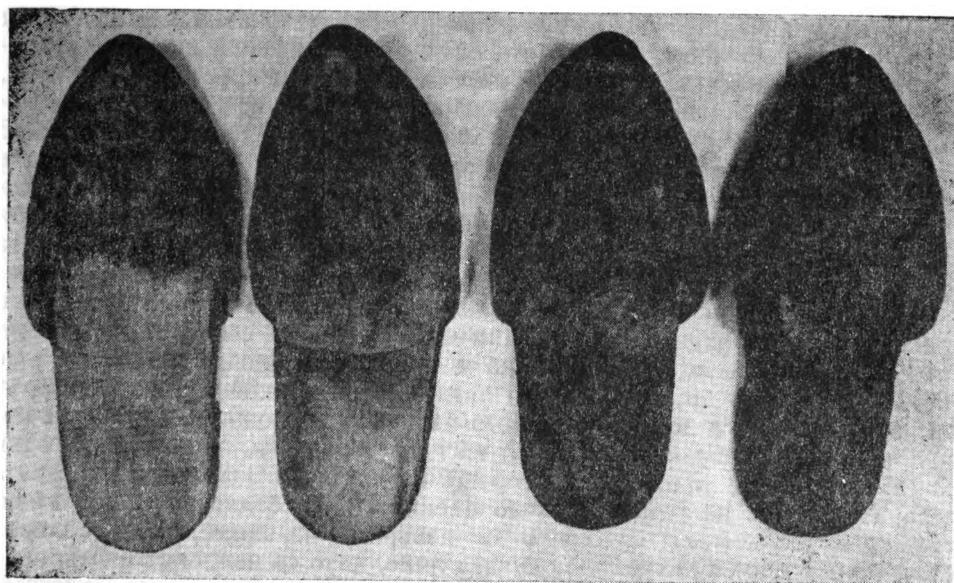

Обр. 3. Чехларски калъпи
Fig. 3. Formes de pantouflerie

RodopskiStarini.com

Обр. 4. Скица на женски емении
Fig. 4. Esquisse de pantoufles de femme

Обр. 5. Невестински чехли
Fig. 5. Pantoufles de jeune-mariée

RodopskiStarini.com

В трудни години се прибягвало до използването на кожени торби и мехове за сирене. След 1925 г. с подчиняването на занаятчиите на Пловдивската търговско-индустриална камара се сключват еднолични договори с търговци на кожи от Ямбол, Бургас, Варна. Едновременно с това се оформили местни прередници при разпределението им между занаятчиите. Набавянето на необходимите за дъбене материали става чрез събирателство (смрадлика, дъбови кори, жълъди) лично от занаятчиите или чрез закупуване на беломорски дъбилен материал и паламуд от търговци от Гюмюрджина и Дедеагач, идващи след 1912 г. до прохода Маказа.

Кожообработващата технология не се отличава съществено от разпространената и в други краища на страната табаческа практика.[27] Кожите се получават сухи или сурови и до *печенето* с дъбилни вещества се налагат предварителни подготвителни процеси: киснене за възстановяване на влажността, изпъване и почистване от козината, киснене във варно мляко, *киречледисване*, миене. *Печенето* е най-съществениият момент от обработката, от който зависи качеството на кожите. То се предхожда от мелене на дъбилните вещества, от приготвяне на дъбилния разтвор — *харч*. За различните кожи се прилага различно по времетраене киснене и мачкане, сушене и боядисване. Дъбенето на кожите е продължителна, тежка и нечиста работа и изисква употребата на специално облекло — табашки вълнени жълти гащи с къси крачоли. Предварителното киснене на кожите се извършва на реката, като говеждите стоят по 10 дни, а овчите — по 3 дни. Пренасянето на дребните кожи става на кобилица — по 28—30 кожи, равни на един *небет*. След накисването говеждите кожи се разрязват по дължината на гърба на *два каната* и прегънати на четири ката, се пренасят на катър. В табаханата или по домовете става изглаждането на кожите, както и олешването им, след което дребните кожи се намазват с вар от вътрешната страна, стоят два дни наредени две по две на куп, след което се скубе козината. Говеждите кожи не се скубят, а направо преминават към следващата операция — *киречледисване*. То продължава 20 дни, след което се остъргват от козината. Дребните кожи от един *небет* се поставят в *дахар* и киснат във варно мляко около 15 дни, като на всеки 5 дни се разбъркват. Следващата операция е миенето. Става на реката в продължение на 5 дни при непрекъснато мачкане и биене, докато добъбналата от варта кожа изтънее до първоначалното си положение и при натискане посинее. От измиването зависи качеството на обработената кожа. Ако в нея остане вар, тя губи еластичност и се чупи при работа.

За *печене* на дребни кожи е необходим *харч* от 20 кг тетря и един казан вряла вода. В продължение на 8 дни кожите, залети с приготвения *харч*, се бъркат непрекъснато с крака, така че да се създаде непрекъснато въртене на всяка една над другата. На три пъти се преварява и насища разтворът със смлян паламуд до окончателното изпичане на кожите. След това козите и телешките кожи се подлагат на нова обработка, за да станат годни са сахтиен. Те се *ййладисват* с гореща овча или говежда лой от лицевата страна, мият се на реката, докато омекнат, и се боядисват с кара боя, съхнат и пак се мият. Сушенето се извършва на сянка, за да се запази еластичността им. Сахтиенът получава лице, като се излъсква на дървено магаре с орехова пръчка — *трускен*. За да се приготви *тенетлесан*, на ивици, грапави, превити надве с лицето навън, кожите се трият на изхабен воденичен камък.

RodopskiStarini.com

Печенето на говеждите кожи е бавно, продължително и става с голямо количество *харч*. За една кожа е необходим 12 кг паламуд. В продължение на 10 дни те киснат и се бъркат в употребения *харч* за печене на дребни кожи, след което на три пъти по три дни става заливане с нов разтвор от паламуд и вряла вода. След хубаво оцеждане се извършва *ятъдисване* на гьоновете, т. е. операция, с която се цели дълбоко проникване на дъбилните вещества в кожата. То се извършва с почистени от стария харч *дахари*, посипани с пласт сварен паламуд, върху който се нареждат *канатите*, прегънати надве, посипани със сух паламуд. За 15 дни гьоновете са готови, но за по-голяма здравина и по-хубаво качество се държат, докато се наложи употребата им.

В основни линии технологията на кожообработването в Тихомир е еднаква с тази от другите краища на страната (Габрово, Добруджа) по отношение на отделните операции и някои от инструментите. При сравнението се забелязва усъвършенствувана кожарска практика за другите райони и по-примитивна технология и инструментариум при тихомирското кожарство, изразяващо се в по-краткотрайно дъбене, в използване на примитивна техника (дахари, вкопани в земята), непознаване на някои по-съвършени оръдия (менгеме за изцеждане). Въпреки многото турски термини преобладаващата еднаквост в технологията на кожарството в цялата срана е свидетелство за общността на този клон от материалната култура на народа от всички райони.

Еменинджийството или чехларството е основният занаят на населението от Тихомир. Участието на почти всички членове на семейството в производството, малкият по обем инструментариум и ръчното извършване на производствените операции позволяват да се работи в жилището, без да е необходима специална работилница. Едва при наченките на използване на чужд труд през 20-те години се налага обособяване на работилницата от жилищната площ. Тезгяхът е нисък, около половин метър орехов труп, на който се извършва кроенето на кожите по специални теркове — *ендезета*, изработени от кожа или картон по вид и големина на обувките. Кроенето става с два инструмента: *бичкия и дикел*, изработени от турци и цигани железари от съседни села (обр. 2, а, б). Шиенето става с два вида шила и игли — *тегелски и алтански* (обр. 2, в). Тегелското шило е тънко и с него се шие *кайлъкът*, с който се прилепва хастарът към горнището. С алтанското шило и игла се зашива долнището за горната част — *юста*. С появяването на шевната машина след 20-те години на XX в. отпада от употреба тегелското шило и игла. Първоначално емениите се изработват без калъп. С превръщането на занаята в основен поминък и свързването му с пазара налага се изработването на калъпи от буково дърво по специални образци, ръчно с тесла, трион и пила. Много по-късно калъпчийството се обособява като отделен занаят, упражняван от няколко човека, задоволяващи всички еменинджии в селото[28] (обр. 3). За опъване на обърнатата ушита обувка се употребява *трускен*, железен *чекеджек или опинач* (обр. 2, г). Поставени на калъп, емениите съхнат, след което с бичкията се оглажда страничният ръб и с *чакмак* се дава лице на обувката (обр. 2, д). С обикновени ножици става кроенето на хастара — мешинен или кеневир. С еменинджийско чукче се набиват налчета и габъри в подметките и токовете (обр. 2, е, ж). Шиенето се извършва с памучни, домашно предени конци, навосъчени с пчелен восък. Тегелските конци

RodopskiStarini.com

са тънки за разлика от алтанските и с появата на обущарската машина се заменят с фабрични. Преденето на дебели алтански конци продължава до замирането на занаята. Най-старият модел обувки били емениите, носени от мъже и жени, с остър връх, като и двете обувки били еднакви, *икиянлъ* (обр. 4). През 20-те години на XX в. търговци на паламуд донасяли от Гюмюрджина модни калъпи и започнало производството на нови видове обувки: *бирянлъ*, *толумби*, *пантофи*, *сандали*. Големината на обувките се обозначава с турска терминология: *баталсъс*, *батал*, *кабалюзгер*, *зергердан*, *евеши*, *ортаек*, *кичек*. Украсата на женските емении се появява в началото на XX в. с появата тук на шевната машина и представлява цветни тегели около съединителните шевове на горнището. Практикува се наред с това апликиране с обагрен мешин по *пешовете* и *кайлъка*. Шият се специални невестенски чехли от червен мешин (обр. 5). Украсените с тегели и цветни конци емении и появилите се по-късно мъжки толумби били привилегия на по-заможните клиенти.

В периода на най-голям разцвет (XIX и нач. на XX в.) тихомирските станиджии задоволяват нуждите на цялото население от Източнородопската област независимо от неговата народностна и религиозна принадлежност.[20] Транспортирането на готовата продукция става с катъри, натоварени с по два коша. С един курс се пренасят по 100 чифта обувки. За времето на най-активна продажба един станиджия трябва да разполага с 300 до 500 чифта обуща.

Сравнено с обущарския занаят от другите краища на страната, чехларството в Тихомир бележи еднаквост на терминологията, инструментариума. Малкото разнообразие на обувки е обяснимо с ограничения район на пазарите в Средните и Източните Родопи.

Превръщането на кожарството в основен поминък на цялото население от Тихомир, еднаквостта на производствените технологии с други краища на страната и запазването до късно на примитивните методи на работа свидетелствуват за старинния произход на кожарския и чехларския занаят като неделима и съществена част от разнообразната поминъчна дейност на българския народ. Упражняването на занаята е свързано изключително с нуждите на пазара, но изостаналостта на района, в който той битува, е пречка за проникване на по-съвършени форми на капиталистически отношения от формата на дребностоково производство.

ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

[1] По сведения на обущарите Хаджирасим Коджахасански, на 85 г., Хаджихюсеин Табаков, Хасан Мехмедов Хабибов, на 70 г., Мехмед Хаджиимамов, на 55 г.

[2] П. Тишков — История на нашето занаятчийство до Освобождението, С., 1922, с. 6.

[3] Д-р П. Цончев — Из стопанското минало на Габрово и Габровско, С., 1929, с. 132.

[4] Ж. Натан — Стопанска история на България, С., 1957, с. 67.

[5] Пак там, с. 112.

[6] К. Иречек — Княжество България, ч. II, с. 23—24; Б. Цветкова — Принос към изучаване на турския феодализъм в българските земи през XV—XVI в., с. 96; Д. Ихчиев — Еснафски документи и еснафски организации в турско време, С., 1907, с. 11.

[7] П. Цончев — Из стопанското минало на Габрово, с. 132, 134, 168.

RodopskiStarini.com

[8] Ж. Натан — Стопанска история на България, с. 154, 155, 156.
[9] Сб. Добруджа, С., 1974, с. 103.
[10] Д. Ихчиев — Еснафски документи. . . с. 1—3, 7.
[11] П. Цончев — Из стопанското минало на Габрово. . ., с. 134.
[12] Д. Ихчев — Еснафски документи. . ., с. 11.
[13] Сб. Добруджа, с. 118.
[14] ОДА, Общо занаятчийско сдружение в Кърджали, ф. 121-К, оп. 1, арх. ед. 1—23.
[15] Сб. Народни умотворения, т. 54, с. 443.
[16] С. Кабасанов — Един старинен български говор, С., 1963, с. 5.
[17] Пак там, с. 91.
[18] Пак там, с. 6; Сб. Народни умотворения, т. 54, с. 442.
[19] С. Кабасанов — Един старинен български говор, с. 5; С. Шишков — Българомохамеданите, II, 1936, с. 47; К. Василев — Родопските българомохамедани, С., 1961, с. 8—12.
[20] По сведения на чехларите Хаджирасим Коджахасански и Мехмед Хаджиимамов.
[21] Д. Ихчиев — Еснафски документи. . ., с. 5.
[22] По сведения на чехларя Хаджирасим Коджахасански.
[23] По сведения на Хаджиюсеин Табаков, на 78 г.
[24] По сведения на чехларите Хаджиюсеин Табаков, Хасан Мехмедов Хабибов, Мехмед Хаджиимамов идр.
[25] Списък на чехларите от с. Тихомир от втората половина на XIX и началото на XX в.

Горна махала:

1. Расим Юсуфов Караюсуфов
2. Хасан Юсеинов Дюдюкчиев
3. Хасан Расимов Манков
4. Юсеин Расимов Манков

Занаятчиите от горната махала са били предимно кърпачи на емении и кундури.

Средна махала

1. Мехмед Ахмедов Хаджиимамов
2. Юсеин Хасанов Хаджиимамов
3. Ахмед Хасанов Хаджиимамов
4. Хасан Ибрямов Сocтабашев
5. Ахмед Ибрямов Состабашев
6. Юсеин Хасанов Арабов
7. Расим Хаджиюсеинов Топалов
8. Абдурахман Хаджиюсеинов Топалов
9. Мехмед Хаджиюсеинов Топалов
10. Юсуф Хаджимехмедов Топалов
11. Молла Ахмедхаджиахмедов
12. Юсеин Мехмедов Бочуков
13. Исмаил Ахмедов Бочуков
14. Мехмед Ахмедов Бочуков
15. Хасан Еминов Хаджиимамов
16. Юсеин Хаджиахмедов Топалов
17. Юсеин Шерифов Топалов

Каршишна махала

1. Юсеин Онбашиев
2. Хаджиашим Табаков

Родове от същата махала, занимавали се със занаята:

1. Табакови — табакчии
2. Тахировци — табакчии
3. Мехмед Османовци — табакчии
4. Луковци — емениджии
5. Фундовски — емениджии
6. Джуровски — емениджии
7. Хаджихасановци — емениджии
8. Онбашиевци — емениджии
9. Кючюкахмедовци — емениджии
10. Бочуковци — емениджии

Нова махала

1. Мехмед Хашимов Хаджихасанов
2. Юсуф Моллаахмедов
3. Ахмез Юсеинов Мизюрски
4. Хаджимахмуд Имамов
5. Хаджиюсеин Ликев
6. Хасан Еминов Коруимамов
7. Хаджихасан Юсеинов Коджахасански
8. Ахмед Хаджибатев
9. Хаджирасим Коджахасански
10. Хасан Узунхасанов
11. Азис Хаджиосманов
12. Хасан Ахмедов Узунов
13. Абдурахман Ахмедов Узунов

[26] Ж. Натан — Стопанска история, с. 157.
[27] Д-р П. Цончев — Из стопанското минало на Габрово. . ., с. 132—159; Сб. Добруджа, с. 109; Л. Иванова — Кожухарството в София и някои софийски села през XIX и началото на XX в., ИЕИМ, т. XIV, С., 1972, с. 119.
[28] Според сведенията на чехларя Мехмед Хаджиимамов през 1935 г. в селото дошъл Петко Калъпчията от Стара Загора и до залеза на занаята снабдявал занаятчиите с калъпи.

RodopskiStarini.com

[39] Списък на пазарите, посещавани от тихомирските занаятчии:

1. Крумовград
2. Момчилград
3. Ивайловград
4. Джебел
5. Фотиново
6. Бенковски
7. Златоград
8. Мадан
9. Смолян
10. Кърджали
11. Бял извор
12. Ардино
13. Узунджово
14. Мост

LA PANTOUFLERIE DANS LE VILLAGE DE TIHOMIR

MARIA NICOLTCHOVSKA

Résumé

L'article traite le développement du métier de la pantouflerie et le métier qui est en rapport avec lui — le métier de peaussier, dans la région de Kroumovgrad pour la période du XIX siècle et de la première moitié du XX siècle, son réglementation suivant les lois des associations des artisans et l'organisation sociale de l'artisanat.

L'abondance des peaux, la proximité des sources des matières premières pour le tannage, les vastes marchés, la préférence des articles en peau produits à la main, manifestée par la population compacte mahométane dans le Rhodope de l'est, ainsi que l'expérience traditionnelle antique de la production, garantissent la popularisation étendue du métier. Sa concentration dans le village de Tihomir est due à la position géographique favorable du village — il est situé sur un carrefour important du Rhodorpe qui mène à la région de la mer Egée, près des eaux fraîches de la rivière de Kroumovitza, dans le voisinage des marchés et des sources des matières premières.

L'état économique arriéré de la région et la distance qui la sépare des grands centres industriels et commerciaux de Bulgarie sont un obstacle pour le développement des relations capitalistes développées. Dans le domaine du métier observé prédominent les relations du petit commerce des marchandises sans pénétration du capital commercial et l'exploitation du travail salarié.

La technologie de production, la technique, les instruments de cordonnier et la production, présentés par les fig. de 1 à 5 et comparés à ceux des autres régions du pays, sont arriérés et à un niveau inférieur de développement indiquant les étapes précoces du perfectionnement du métier.

La pantouflerie et la peausserie dans le village de Tihomir font partie intégranteg l'activité de subsistance du peuple bulgare pendant la période étudiée.

RodopskiStarini.com